

Kolombiya ve Türkiye'nin Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Barış Süreci

Gökçe Hubar

Araştırmacı - Yazar, Uluslararası İlişkiler Uzmanı

liberal düşünce Yıl 19, Sayı 75, Yaz 2014, s. 27-30

Kolombiya'da Juan Manuel Santos'un yeniden cumhurbaşkanı seçilmesi hakkında, 20 Haziran tarihinde IRIS adlı Fransız düşünce kuruluşunun internet sitesinde bir yorum yazısı yayımlandı. Enstitünün araştırmacılarından Jean-Jacques Kourliandsky, Kolombiya'daki güncel gelişmeler hakkında kendisine sorulan sorulara verdiği yanıtlarla aslında sadece Kolombiya'daki değil Türkiye'deki cumhurbaşkanlığı seçimleri ve çözüm sürecini de mercek altına almış oldu. Zira 2014 Kolombiya cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, terör örgütü olarak kabul edilen marksist leninist FARC örgütü ile sert askeri yöntemler kullanarak mücadele etmeyi reddeden bir cumhurbaşkanı iktidara geldi. 25 Mayıs'taki hiçbir aday birinci turda yeterli oy alamadığından, 15 Haziran'da ikinci tura gidildi. 2010 yılından beri cumhurbaşkanlığı görevini yürüten, FARC ile uzlaşmayı seçtiği için, fazla tavizkar davranmakla suçlanan Juan Manuel Santos'un, çok yüksek bir oy farkıyla olmasa da, tekrar seçilmiş olması, Kolombiyalıların bir kez daha, savaşa hayır, barışa evet dediğini göstermiş oldu. Türkiye'de ise, Başbakanlık bünyesinde görev yapan MİT mensupları, hatta MİT Başkanı, PKK'nın İmralı'da hapsedilen sembolik lideri Abdullah Öcalan ile gizlice görüşmeler yaptıkları gerekçesiyle, devletin içindeki çözüm aleyhtarı derin bir yapı yüzünden, vatana ihanet ve terör örgütü üyeliği ile suçlanarak, 7 şubat 2012'de, az kalsın tutuklanıp hapse atılacaklardı. Bu sürecin mimarı Recep Tayyip Erdoğan da birçok kez, başka konular öne sürülerek, hedef tahtasına oturtuldu.

Jean-Jacques Kourliandsky'nin görüşlerine geçmeden evvel, açıklığa kavuşturmamız gereken iki husus var. Bunlardan ilki, Kolombiya ve Türkiye'de kamuoyunun her gün televizyon ve gazetelerde ölü ve yaralı sayısı görmekten bıkip, artık terör sorununa devletin kalıcı bir çözüm getirmesini istemesidir. İkinci husus; (her ne kadar Türkiye'de Ağustos ayında gerçekleşecek olan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde henüz adaylığı açıklanmamış olsa da, aday olacağına neredeyse kesin gözle bakılan) muhafazakar sağcı Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'dan farklı olarak, Juan Manuel Santos, ülkesindeki solcuların ve yeşillerin de oylarını almışsa da, aslında her iki liderin de ortak bir özelliği var. İki lider de, ayrılıkçı silahlı örgütleri orduyla çatıştıırıp, her iki tarafın da kan akıtmasına seyirci kalmak yerine, bu örgütlerin var olmalarının ardında yatan psikolojik, sosyal, ekonomik ve siyasi nedenleri araştırıp, sorunun kaynağına inmeyi tercih ettiler. Terörü tamamen yok etmeyi henüz başaramasalar bile, kana kanla ve cana canla değil; uzlaşa ve barışla cevap verdiler. En azından bunu denediler. Hiç de yabana atılmaması gereken bu özellik, meşrû (veya Irak'ta olduğu gibi meşrû ama başarısız) hükümetler ile gayri-meşru yapılar arasındaki kanlı çekişmelerin nasıl sona erebileceği hakkında başka ülkelere de bir bakıma ilham olabilir. Bazı güvenlik uzmanları milliyetçilik ekseninden olayı ele alarak, Britanya Krallığı ile İrlandalılar ya da İspanya Krallığı ile Basklar ve Katalanlar arasındaki mücadeleyi, Türkiye'nin Kürtler ile olan mücadelesine benzetmişlerdir. Ancak, uzlaşa süreci bakımından ve neticelerinin belirsizliği bakımından farklıdırlar. Örneğin İrlanda bağımsız bir ülkedir, ancak dünyada Kürdistan diye bir devlet yoktur, Kürdistan deyince dört ülkeyi kapsayan bir coğrafya akla gelir. Türkiye'de de Kürdistan diye bir devlet yoktur, kurulmak istenmesi durumunda büyük bir bölgesel savaş meydana gelir. Bir ada ülkesi olan İngiltere'deki gibi basit bir durum ortaya çıkmaz. Irak'ın kuzeyindeki Kürt yönetimi ise, kendi petrol anlaşmalarını Irak'taki merkezi hükümetin onayı olmaksızın özgürce uygulayamayan, özerk bir yapıdır. İran'daki Kürtlerin kopması beklenemez. Yıllardır bombalarla virane olan Suriye'deki Kürtlerin akıbeti ise belirsizdir. İspanya'daki ayrılıkçılık, aynı zamanda monarşiye karşı duyulan nefreti ve cumhuriyetin ilan edilmesi talebini de kapsadığından, ayrıca Türkiye'nin güneydoğusundaki insanların yıllar boyunca "devlet burayı sürgün yeri gibi görüyor, bizi dışlıyor, unutuyor, işsiz ve aç bırakıyor" diye düşünmelerine karşın, Katalan ayrılıkçılığının kalbi ve İspanya'nın cazibe ve finans merkezi olan Barselona'da çok başka bir problemin olmasından dolayı, konumuzu bir hayli açıyor. FARC ile PKK da çok benzerlik göstermese de, uzlaşa süreçleri bakımından güncel oldukları için birlikte incelenebilir.

Marksist-Leninist iki örgüt olan FARC ve PKK mensupları, silahlarını finanse edebilmek için hap, kokain, esrar, eroin ve silah kartelleriyle iç içe oldular. Binlerce örgüt üyesi dağlarda fakirlik içinde kıvrılırken, acıktıklarını hissetmemek için karınlarına taş bağlarlarken, çok genç yaşta ölürlerken, her yıl milyonlarca dolar gelir elde eden örgütün üst düzey yöneticileri, komşu ülkelerin istihbarat teşkilatlarıyla el sıkışıp, kendi liderlerinin emirlerine bile zaman zaman karşı geldiler. Örgüt liderinin silah bırakmayı emrettiği zamanlarda bile, aldıkları emir gereği, petrol boruhatları gibi stratejik enerji altyapılarına sabotajlar düzenlediler, asker ve polisleri kaçırdılar, sivilleri katlettiler. Gençlere ideolojilerini aşılıyarak, örgüte sempatican kazandırdılar.

Hem Kolombiya hem de Türkiye, kamu bütçesinin önemli bir payını terörle mücadele uğruna heba etti. Emniyet ve ordu gibi güvenlik teşkilatları, uzun yıllar boyunca yurtdışındaki bilim ve teknik gelişmeleri takip etmekten geri kaldılar, enerjilerini iç çatışmalarla tükettiler. Darbelerle ve ekonomik istikrarsızlıklarla sarsılan Kolombiya'da isyankar ve öfkeli bir gençlik doğdu. Türkiye'de ise, insanlar yok yere fişlendiler. Devlet, kendi vatandaşlarını kucaklamak yerine, onları "sağcı, solcu, alevi, laik, nakşibendi, ateist, anarşist, terörist, başboş, devlete itaati zayıf, asi, Bulgar, Çeçen, Dağıstanlı, Çerkes, Sırp, Arap, Kürt, Yörük, Türkmen, göçebe, eşkiya, başörtülü, camiye gidip namaz kılıyor, alkol kullanıyor, dolandırıcılık yapıyor, kaçakçılık yapıyor, ahaksız, evlilik öncesi ilişkileri var, devlet memuru olamaz, ülke için tehdit, toplum için riskli, komünist fikirleri var, akli dengesini yitirmiş, psikolojik sorunları var, ulusalcı fikirleri var, şeriatçı fikirleri var, Devrimci Karargah Örgütü üyesi, Selam Örgütü üyesi, KCK üyesi, takip edilmeli" gibi lüzumsuz ve çoğu zaman uydurulmuş etiketler yapıştıırarak fişleme geleneğini yıllarca sürdürdü. Türkiye'de 2002'de iktidara gelen AK Parti'nin kurucuları arasında yer alan, 2003'ten beri üç kez başbakanlık koltuğuna seçilen, PKK'ya ilişkin bir demokratik açılım taslağı açıklayan Recep Tayyip Erdoğan, bu geleneği tersine çevirmeye çalıştı. Esrarengiz suikast girişimlerinden kurtulan, bazı kesimler tarafından diktatör, vatan haini olarak adlandırılan Erdoğan'ın, yarı başkanlık sistemine geçirilmesi planlanan Türkiye'de, cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturması durumunda, barış ve demokrasi alanında daha kararlı adımların atılacağı görüşü hâkim. Cumhurbaşkanı adaylığı durumunda, ikinci tura bile kalmaksızın seçilmesi olasılığı var, çünkü toplum eski-yeni Türkiye ayrımını kafasında canlandırarak, terörü, kan ve şiddeti çağrıştıran eskiden kurtulmayı istiyor. Her ne kadar yalnızca barış vurgusu, liberalleri, çevrecileri, bazı solcuları tatmin etmese de, toplumun önemli bir kesimi böyle düşünüyor.

Bu arka planı göz önüne alıp, şimdi Kourliandsky'ye değinecek olursak, özetle şunları söylüyor: Eski cumhurbaşkanı Alvaro Uribe, komşu ülke Ekvador'da ve Kolombiya-Venezuela sınırında askeri operasyonlara girişmiş, ancak problemi çözmek yerine daha da kötüleştirmişti. Santos ise, 2010'da ilk cumhurbaşkanlığı döneminde, göreve gelir gelmez, önce Ekvador sonra ise Venezuela ile uzlaştı. 2012'de müzakereleri başlattı, FARC ile diyalog kurdu. Altı maddeli ortak bir metinde anlaşmaya vardı. Hatta en geç iki sene içinde referanduma giderek, daha da büyük yenilikler yapmayı düşünen Santos; Venezuela, Küba ve hatta Norveç gibi diğer ülkelerin de işbirliğine başvurduğu için, Ortadoğu'daki çatışmaların da çözüm şekilleri konusunda örnek teşkil etmiş oldu. 2014 seçim kampanyasında da FARC ile müzakere edilmesi ve barış yapılması gerektiğini savunan, örgüte karşı sert askeri seçenekleri masaya yatıran milliyetçi bir dilden kaçınan Santos'a oy veren Kolombiyalılar, tıpkı 2002 Fransa cumhurbaşkanlığı seçimlerinde olduğu gibi, cumhurbaşkanı adayının solcu-sağcı olmasına hiç bakmaksızın, demokrasi ve barış istedikleri için oy kullandılar. Terör örgütleriyle masaya oturulmasını reddedenlerle, yaklaşık 19 aydır Küba'nın başkenti Havana'da FARC yetkilileriyle müzakereler yürütmeyi tercih eden kesimin kutuplaşmış ortamında kazanan taraf, ikinci kesim oldu.

Buna rağmen, Türkiye'de çözüm sürecinin başarısından şüphe edenlerin çok olması gibi, Kolombiya'da da, 1964'ten beri şiddetli iç çatışmalara neden olan FARC gibi aktif hareketler karşısında toplumun ümitli olduğu söylenebilir. Öyle ki, azınsanmayacak bir kesim, devlet ve FARC arasındaki müzakerelerin, tıpkı diğerleri gibi kısa ömürlü olacağını ve şiddetin asla tamamen bitmeyeceğini düşünüyor. Cumhurbaşkanı Santos döneminde bu şüpheliğin daha az olmasının sebebi; askeri tecrübeye sahip, savunma bakanlığı yapmış birisi olan Santos'un askeri seçeneklerin sınırlı olduğunu bizzat yaşayarak görmüş olması. Asker ve polisin, ideolojik motivasyonlara sahip bu tür silahlı örgütlerle mücadele konusunda eksik kaldığına; problemin ardında yatan faktörlerin irdelenebilmesi için etkili bir yol haritası çizilmesi gerektiğine inanan Santos, Kolombiyalıların tek umudu. Türkiye'deki cumhurbaşkanlığı seçimi de, çözüm sürecinden bağımsız olmayacak gibi görünüyor.